

IPA 2009 Twinning projekt

Jačanje kapaciteta u području suzbijanja
seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja
djece, te pružanje pomoći policije ranjivim žrtvama kriminaliteta

ZAŠTITIMO DJECU OD SPOLNOG ZLOSTAVLJANJA I SPOLNOG ISKORIŠTAVANJA

Ovaj projekt financira
EUROPSKA UNIJA

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije.
Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
tvrtke NICO (Northern Ireland Co-operation Overseas)
i ni na koji način ne može se smatrati da odražava
gledišta Europske unije

100
95
75
25
5
0

100
95
75
25
5
0

ZAŠTITA DJECE OD SPOLNOG UZNEMIRAVANJA, ZLOSTAVLJANJA I ISKORIŠTAVANJA

Uvod

Djeca, osobe do nenavršene osamnaeste godine života, imaju pravo na posebnu pomoć i skrb. Suzbijanje svih oblika nasilja nad djecom i jačanje mehanizama za njegovo suzbijanje, a osobito spolnog nasilja nad djecom, dužnost je svih odraslih članova društva, poglavito onih koji imaju zakonsku obvezu skrbi o pravima i interesima djece. Spolno nasilje nad djecom je pogrešno i zabranjeno ponašanje te predstavlja kazneno djelo.

Žrtve spolnog nasilja često ne pružaju otpor uslijed različitih uzroka, bilo da je u pitanju doživljaj šoka, strah za vlastitu sigurnost ili drugi psihički razlozi. Upravo zbog toga se nepostojanje tjelesnog otpora žrtve ne smatra pristajanjem na spolni odnos, već se pristanak ili njegov izostanak utvrđuje na temelju sveukupnih okolnosti u okviru kojih se spolni odnos dogodio.

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO, 2002.) ovako opisuje spolno nasilje: "Bilo koji spolni čin, pokušaj ostvarivanja spolnog čina, neželjeni seksualni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine spolnosti, a koji može počiniti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalazi."

Što obuhvaća spolno nasilje?

Spolno nasilje nad djecom obuhvaća spolno uznemiravanje, spolno zlostavljanje i iskorištavanje djece.

Spolno uznemiravanje je jedan od čestih oblika spolnog nasilja te obuhvaća neželjena spolna ponašanja koja nužno ne uključuju tjelesni dodir, no osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj. Najčešći oblici takvog ponašanja su seksualne

primjedbe i prijedlozi, neprikladna pažnja, širenje seksualnih glasina i slično. Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povrjetu dostojanstva osobe, te u žrtve uzrokuje strah, odnosno stvara neprijateljsko, ponižavajuće ili uvrjedljivo okruženje za nju.

Spolno zlostavljanje podrazumijeva spolni odnos s djetetom koje nije navršilo zakonsku dob za spolnu aktivnost, odnosno stupanje u spolne odnose s djetetom, bilo uz primjenu prisile (tj. sile ili prijetnje), obmane ili prijevare, bilo uz zlorporabu svojih ovlasti ili iskorištavanje teškog položaja ili odnosa zavisnosti djeteta o počinitelju. Ovo podrazumijeva i odnose unutar obitelji, ali se ne ograničava na njih.

Spolno iskorištavanje podrazumijeva radnje vezane uz dječju prostituciju (vrbovanje djeteta ili uzrokovanje njegova sudjelovanja u prostituciji, te prisiljavanje na nju ili ostvarivanje dobiti iz iste, odnosno iskorištavanje djeteta na drugi način u takve svrhe). Ono podrazumijeva i radnje vezane uz sudjelovanje djeteta u pornografskim nastupima (vrbovanje djeteta za sudjelovanje u pornografskim nastupima ili uzrokovanje njegovog sudjelovanja u takvim nastupima, odnosno prisiljavanje djeteta na sudjelovanje u pornografskim nastupima ili ostvarivanje dobiti iz istih, ili pak iskorištavanje djeteta na drugi način u takve svrhe).

Opisani oblici spolnog nasilja nad djecom predstavljaju zabranjena ponašanja koja su propisana kao kaznena djela. Djeca su najranjivija dobna skupina i često nisu u mogućnosti prepoznati ponašanja kojima se narušava njihov spolni integritet ili pak nisu u mogućnosti poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se zaštitila od uznemiravanja, zlostavljanja i iskorištavanja.

Pravovremeno reagiranje i sprječavanje spolnog nasilja nad djecom zadatak je svih nas kao članova društvene zajednice.

Svatko je dužan prijaviti kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža kazna. Službena ili odgovorna osoba dužna je prijaviti počinjenje kaznenog djela za koje je saznala obavljajući svoju dužnost, a radi se o kaznenom djelu za koje pokretanje kaznenog postupka nije prepušteno privatnoj tužbi ili

progonu po prijedlogu. Ukoliko je kazneno djelo počinjeno prema djetetu, nitko nema pravo ne prijaviti kazneno djelo pozivajući se na liječničku ili profesionalnu tajnu.

S ciljem lakšeg prepoznavanja opisanih oblika spolnog nasilja nad djecom izrađena je ova brošura. U njoj su navedeni oblici spolnog nasilja nad djecom i znakovi koji bi mogli olakšati prepoznavanje spolnog nasilja nad djecom, ali i savjeti djeci i roditeljima glede toga što učiniti, kako se zaštитiti i kome prijaviti sumnju na spolno zlostavljanje djece.

Neki znakovi koji upućuju na spolno zlostavljanje

- ozljede u genitalnom/analnom području
- bolovi prilikom mokrenja
- osjećaj gušenja
- česte psihosomatske smetnje (npr. glavobolje, bolovi u trbuhu)
- razderana odjeća
- umrljano ili zakrvavljeni rublje
- bol i svrbež u genitalnom području
- spolne bolesti, osobito u pubertetu
- ozljede na grudima, bradavicama te ispod trbuha
- iznenadno gubljenje ili dobivanje na tjelesnoj težini
- često tuširanje
- iznenadno odbijanje djeteta da ode negdje ili bude s nekim u društvu
- neadekvatno izražavanje osjećaja
- pokušaj djeteta da bude "nevidljivo"
- oblačenje koje puno otkriva ili pak "naslage" odjeće na djetetu
- seksualni "ispadi"
- poremećaj u ponašanju
- ljutnja, tjeskoba, bespomoćnost
- strah od odlaska kući nakon škole, strah od mraka i odlaska u krevet
- strah od tjelesnog dodira

strah od zatvorenih vrata, kupaonice, tuša i soba samo s jednim vratima
loš uspjeh u školi
plač i potištenost (depresija)
osjećaj zburjenosti i izdaje
suicidalno ponašanje
samoozljedivanje
konzumiranje droge i alkohola
poremećaji u prehrani
bježanje od kuće
sklonost rizičnim situacijama

Počinitelji spolnog nasilja na štetu djece

Zlostavljač može biti bilo tko.

To može biti član obitelji, susjed, priatelj, liječnik, učitelj, sportski trener, osoba koja radi u slobodnim aktivnostima s djecom i mladima ili pak bilo koja druga osoba iz djetetove okoline.

Zlostavljač može biti muškarac ili žena, djetetu poznata osoba ili potpuni stranac. Zlostavljači nisu nužno odrasli ljudi. Veliki postotak zlostavljača čine adolescenti.

Ipak, zlostavljači najčešće nisu stranci i čudaci koji mame djecu slatkišima, kako ih se obično prikazuje, već dolaze iz svih slojeva društva, različitih su profesija, rasne i vjerske pripadnosti.

Pregledom zabilježenih slučajeva zlostavljanja vidljivo je da su zlostavljači najčešće djeci poznate muške osobe koje zlorabe svoj položaj i djetetovo povjerenje, nagovaraju ili potkupljuju žrtvu, a puno rjeđe koriste silu.

Većina zlostavljača gradi odnos s djetetom koristeći tajnovitost, što šteti djetetu i često čini da se ono osjeća odgovornim za zlostavljanje pa ne želi o njemu govoriti.

Ako zlostavljanje ostaje tajno, ono se nastavlja te se rijetko radi o jednom, neponovljenom djelu odnosno događaju.

Zlostavljač može biti prijatelj obitelji, ljubazan, pouzdan i brižan – osoba kojoj će roditelji povjeriti svoju djecu. Istovremeno, zlostavljač može pomoći straha, ucjene, prijetnje ili čak nasilja manipulirati članovima obitelji i tako neometano zlostavljati dijete.

Ako je zlostavljač član obitelji ili čak roditelj žrtve, s time se posebno teško suočiti, a djeci je još teže oduprijeti se.

Ponekad zlostavljači traže radna mjesta koja im omogućuju doticaj s djecom ili se pak zadržavaju na mjestima koja djeca rado posjećuju, poput igrališta, parkova, kupališta i trgovačkih centara.

Zlostavljači će pokušati saznati što više o djetetu – što voli, što mu je zabranjeno, čega se boji i slično, a poslije te podatke iskoristiti u mamljenju i vrbovanju djeteta, po potrebi se koristeći ucjenama i prijetnjama kako bi sprječili da se zlostavljanje otkrije.

Zlostavljači mogu biti i osobe kojima nije i možda nikada ne će biti dijagnosticiran poremećaj koji se naziva pedofilija. Pedofilija je medicinski odnosno psihijatrijski pojam kojim označavamo spolnu sklonost prema djeci.

Najbolja zaštita za djecu je uspostavljen odnos potpunog povjerenja između odgovornog roditelja i djeteta. U njemu se dijete u svakom trenutku može s punim pouzdanjem povjeriti roditelju, zatražiti i dobiti razumijevanje, pomoći i sigurnost.

Spolno iskorištavanje djece pomoći interneta i mobilnih telefona

Internet je svjetska računalna mreža (World Wide Web / www) koja omogućuje elektroničku povezanost i komunikaciju među računalima. Mrežne informacije i

stranice svatko može izraditi, administrirati ih i pristupiti im u svakom trenutku s bilo kojeg računalno umreženog mesta u svijetu.

Dобра strana interneta je dostupnost velike količine podataka o najrazličitijim temama koje bi korisnike mogle interesirati, kao i činjenica da većina objavljenih sadržaja pruža korisnicima zanimljive, pozitivne i edukativne informacije. Internet olakšava učenje uz pretraživanje brzo dostupnih baza podataka, razmjenu iskustava, mišljenja i informacija s drugim korisnicima te je ujedno izvrstan izvor zabavnih sadržaja.

Loša strana je teško uspostavljanje pravila ponašanja na internetu koja bi omogućila sigurnost i zaštitu korisnika, kao i činjenica da sloboda koju pruža internet, uz nepostojanje učinkovitog načina nadzora, ostavlja prostor za zloporabe.

Djeca i mladi sve više koriste osobna računala i mobitele u svrhu komunikacije putem društvenih mreža s drugim, kako poznatim, tako i nepoznatim osobama. Djeca vrlo često nisu svjesna rizika komunikacije s njima nepoznatim osobama, koje se mogu lažno predstaviti i dati netočne obavijesti o svojim godinama, izgledu, mjestu stanovanja i o drugim osobnim podatcima. Za razliku od zlostavljača, djeca uglavnom daju istinite podatke o svom identitetu i kretanju.

Telefonske brojeve mogućih žrtava zlostavljači mogu doznati i preko različitih *chatova* na internetu i na mobilnim mrežama te dječjih časopisa u kojima djeca ostavljaju podatke s brojem telefona ili pak putem raznih televizijskih emisija u kojima se u podnožju zaslona ispisuju brojevi mobilnih telefona s pozivima za dopisivanje.

Počinitelji vrlo često mlađim osobama nude i šalju kodove za nadoplatu računa putem bonova, a potom ih ucjenjuju, traže protuusluge, novac, brojeve prijatelja/prijateljica ili traže da im putem mobilnih telefona ili interneta šalju fotografije svoga golog tijela.

Kazneno djelo na štetu djeteta može se počiniti i pomoću interneta i pomoću mobitela, pa tako i u slučajevima kada počinitelj s djetetom nije ostvario neposredni kontakt i kada žrtvi nisu poznati podaci o osobi s kojom je komunicirala.

Jedan od načina zloporabe s najtežim posljedicama je i proizvodnja, nuđenje, distribucija i pribavljanje audio-vizualnih sadržaja koji prikazuju spolno zlostavljanje djece.

Sadržaji koji uključuju spolno zlostavljanje djece obuhvaćaju materijale koji prikazuju:

- dijete kako sudjeluje u spolno eksplisitnom ponašanju
- osobu koja izgleda kao dijete kako sudjeluje u spolno eksplisitnom ponašanju
- realno prikazano nepostojeće dijete kako sudjeluje u spolno eksplisitnom ponašanju
- spolne organe djeteta u cilju zadovoljenja spolnih nagona.

Teško je ocijeniti stvarni opseg spolnog zlostavljanja djece putem interneta.

Prepostavlja se da u ovom trenutku u svijetu postoji oko 100 tisuća internetskih stranica na kojima se nalaze **sadržaji koji prikazuju spolno zlostavljanje djece**. Viktimizacija djece odvija se pri tome na dvije razine. Primarnu viktimizaciju predstavlja iskorištavanje djece radi stupanja u spolne odnose i snimanje takvog zlostavljanja, dok sekundarnu viktimizaciju djece čine distribucija, pribavljanje i posjedovanje takvih sadržaja.

Prepostavlja se da je jedno od petoro djece koja koriste internet primilo **neželjeni prijedlog ili zahtjev seksualne prirode**. On se može odnositi na zahtjev da se nepoznatoj osobi pošalju vlastite fotografije ili video-isječci koji prikazuju dijete golo ili uključeno u najrazličitije seksualne aktivnosti ili pak na prijedlog da se dijete nađe s odrasloim osobom radi spolnog odnosa. Prepostavlja se da je između 25 i 35 posto djece bilo izloženo seksualnim sadržajima putem interneta.

Ponude ili zahtjeve seksualne prirode djeca najčešće dobivaju prilikom korištenja aplikacija za razmjenu elektronske pošte, zatim na različitim društvenim mrežama ili pak prilikom igranja igrica na mreži.

Nakon upoznavanja djece na tim javno dostupnim mjestima na internetu, počinitelji potiču djecu da druženje nastave kroz sredstva komunikacije koja pružaju veću privatnost: slanjem SMS-ova ili telefonskim razgovorima, odnosno korištenjem aplikacija za izravnu razmjenu privatnih poruka ili elektronske pošte. Počinitelji također znaju tražiti od djece, koju upoznaju na društvenim mrežama ili internetskim stranicama za igranje, da ih dodaju na svoju listu prijatelja, sve kako bi tada mogli imati pristup većem broju djece.

U posljednje vrijeme bilježimo i pojave **spolnog iskorištavanja djece kombiniranim korištenjem interneta i mobilnih telefona** novijega naraštaja, a koje su izravna posljedica nedovoljne brige roditelja i dopuštanja djeci da bez nadzora komuniciraju internetom s drugim osobama na stranicama koje prvenstveno služe međusobnom upoznavanju odraslih osoba.

Praksa rada na takvim slučajevima je pokazala da se proces iskorištavanja odvija u četiri faze: prva uključuje upoznavanje putem interneta i razmjenu brojeva mobilnih telefona, zatim slijedi uspostava povjerenja između počinitelja i žrtve, koju može pratiti zaljubljenost žrtve, nakon čega počinitelj od žrtve traži da mu pošalje MMS s fotografijom ili video-snimkom svoga golog tijela ili simulacijom spolnog odnosa.

Nakon što žrtva odbije dalje slati snimke, počinitelj pokazuje svoje pravo lice – vrši emocionalne prijetnje i ucjene govoreći žrtvi da će prethodno poslane snimke pokazati roditeljima žrtve, distribuirati ih po njenoj školi ili ih postaviti na internet.

Velikom broju roditelja nakon što pročita ovaj sadržaj prva je pomisao: "**Trebam li svom djetetu zabraniti korištenje računala i pristup internetu?**"

Naravno, odgovor na ovo pitanje je ne. Takva zabrana proizvela bi upravo suprotni učinak od onog koji roditelji žele postići, a to je uspostava odnosa povjerenja i iskrenosti između njih i njihova djeteta. Strah da bi moglo ostati bez povlastice korištenja interneta može potaknuti dijete da bude tajnovito i da ne govori roditeljima o mogućim problemima tijekom njegove uporabe.

Stoga je potrebno educirati djecu i mlade kako koristiti internet na za njih siguran način, podučiti ih načinima (samo)zaštite, kao i osigurati nadzor roditelja u trenutcima kad se koriste internetom.

Najčešći rizici upotrebe interneta za djecu i mlade su izloženost neprimjerenim seksualnim i/ili nasilnim sadržajima, uključujući izravni "virtualni" doticaj s osobom koja traži neprimjerene odnose ili na drugi način – porukama, fotografijama ili neposrednom komunikacijom – izvrgne dijete spolnom uznemiravanju i iskorištavanju.

Odrasli se mogu pretvarati da su djeca i tako navesti djecu na neprihvatljiva i rizična ponašanja. Uključivanjem u razgovor i razmjenjujući informacije s drugom djecom, zlostavljači mogu dobiti podatke o dobi djeteta, spolu, o tome gdje dijete živi i koju školu pohađa, te razmijeniti adrese elektronske pošte i brojeve telefona.

Ako dijete kaže da je upoznalo novog prijatelja preko interneta, treba mu reći da je sve što zna o tom prijatelju samo ono što mu je taj prijatelj napisao o sebi te da takvi podatci nisu nužno istiniti.

Djecu je važno poticati na stjecanje znanja, vještina i motivacije vezane uz korištenje računala na siguran i odgovoran način. Podučavanje, razgovor i nadgledanje djece, koliko god to njima smetalo, od neprocjenjive su važnosti za razvijanje prikladnog ponašanja. Potrebno je naučiti djecu kako donositi odluke i kritički čitati sadržaje na internetu, a istovremeno maksimalno iskoristiti sve prednosti i mogućnosti koje nam nudi suvremena tehnologija.

Savjeti djeci

Kako prepoznati opasnost od spolnog zlostavljanja?

- imaš pravo reći što ti se događa
- povjeri se odrasloj osobi koja ti je draga i u koju imaš povjerenja
- ako te odrasla osoba ili starije dijete želi dodirivati na način koji tebe uznemiruje ili ti je neugodno, ili pak želi da ti diraš njega/nju, reci "NE"
- zlostavljanje nije tvoja krivnja
- zlostavljanje se može dogoditi bilo gdje i bilo kada, a zlostavljač može biti svatko
- neprimjерено se mogu ponašati i tebi bliske osobe
- o svakom izlasku, o tome gdje ideš i kada ćeš se vratiti, obavijesti roditelja odnosno odraslu osobu koja se brine o tebi
- nikada ne primaj slatkiše ili poklone od nepoznatih osoba, bez obzira kako se oni prijateljski ponašali ili izgledali
- ako te netko prisiljava da činiš stvari koje ne želiš, možeš glasno vikati, udarati ga i braniti se ili učiniti bilo što da pobegneš
- obrati pozornost na osobe koje te bez tvog pristanka snimaju na plaži i o tome se povjeri roditeljima
- kažnjiv je svaki spolni odnos odrasle osobe s djetetom mlađim od 15 godina, pa čak i ukoliko je dragovoljan
- kažnjiv je svaki nedragovoljni spolni odnos
- kažnjivo je s maloljetnom osobom koja nije navršila 16 godina živjeti u zajednici koja po svome sadržaju odgovara bračnoj zajednici odraslog muškarca i žene
- nisi kriv/kriva za neprimjерeno ponašanje odraslih osoba

Kako sigurno koristiti internet i mobitel?

- nemoj komunicirati s nepoznatim osobama putem interneta i mobitela jer se mogu lažno predstaviti

- pažljivo prihvaćaj nove prijatelje; neka ti prijatelji budu samo osobe koje uistinu i poznaješ u stvarnom životu
- nikad ne odgovaraj na e-poruke ili SMS i MMS-poruke koje su nepristojne, sugestivne ili se zbog njih osjećaš nelagodno
- ne odgovaraj na poruke koje primiš od nepoznatih osoba ili s nepoznatih brojeva telefona
- ne otkrivaj podatke o svom pravom identitetu (svoje ime i prezime, ime i prezime roditelja, broj telefona, kućnu adresu, radno mjesto roditelja, naziv škole, broj kreditne kartice roditelja i slično)
- nikad ne šalji fotografiju niti opis sebe ili članova obitelji
- nikada nikome ne otkrivaj svoja korisnička imena i lozinke jer osobe koje znaju tvoje podatke mogu zlonamjerno izmijeniti sadržaj tvog profila na društvenim mrežama, objaviti lažne informacije o tebi i drugima ili izmijeniti tvoje fotografije
- svoja korisnička imena i lozinke nemoj davati ni najboljim prijateljima ili dečku/djevojci; te podatke trebaš znati samo ti i tvoji roditelji
- nikad ne nastavljam razgovor zbog kojeg se osjećaš nelagodno ili koji postaje previše osoban; jednostavno prekini razgovor, priđi na drugu stranicu na internetu i reci roditeljima što se dogodilo
- nemoj pisati ništa čega bi se sramio/sramila kada bi to kasnije pročitali tvoji prijatelji i poznanici; što god napišeš u poruci, komentaru ili na blogu zapravo se nikada više ne može izbrisati
- na internetu poštuj pravila ponašanja kao i u svakodnevnom životu
- prije nego što pošalješ poruku ili objaviš neki sadržaj na društvenoj mreži zapitaj se kako bi se ti osjećao da primiš tu poruku ili da netko drugi objavi sličan sadržaj o tebi
- ako si ljut, nemoj pisati poruke; mogao bi napisati nešto zbog čega će ti poslje biti žao
- ne primaj bonove za mobitel od nepoznatih osoba, jer će sigurno tražiti nešto zauzvrat

- ukoliko primiš uznemirujuću ili spolno neprimjerenu poruku, u kojoj te netko nagovara da mu pošalješ svoje fotografije bez odjeće, obrati se roditelju, nastavniku ili drugoj odrasloj osobi u koju imaš povjerenje
- sačuvaj podatke i fotografije s mobitela ili računala kako bi policija mogla pronaći osobu koja ti šalje takve poruke
- obrati se za pomoć roditelju ili odrasloj osobi u koju imaš povjerenje čak i kada učiniš nešto što smatraš lošim
- nisi kriv/kriva ako primiš uvrijedljiv, prijeteći ili neprimjereni sadržaj
- nemoj organizirati i pristajati na susrete s osobama koje si upoznao/upoznala putem interneta
- imaš pravo na privatnost, ali tvoji roditelji imaju pravo i obvezu znati s kime se družiš i s kime komuniciraš na internetu i preko mobitela
- ako osoba s kojom komuniciraš želi znati čitaju li tvoji roditelji njene poruke ili od tebe traži da sakrivaš svoju komunikaciju s njom, o tome odmah obavijesti roditelje jer ta osoba nema "dobre" namjere

Savjeti roditeljima

Kako prepoznati opasnost i zaštititi dijete od spolnog zlostavljanja?

- pažljivo slušajte dijete kada vam želi reći kako se osjeća i ne prekidajte ga
- ohrabrujte dijete da ispriča svoju priču
- izbjegavajte reakcije osude, šoka ili razočarenja
- treba vjerovati da dijete govori istinu sve dok se ne utvrdi suprotno
- dajte djetetu podršku kada to očekuje
- treba paziti na osobe koje daruju vaše dijete poklonima iako za to nema nekog povoda
- vodite računa tko i zašto snima vaše ili tuđe dijete
- saznajte što više o osobama koje vam čuvaju djecu
- naučite dijete da je ispravno odbiti sve za što misli da je loše
- vodite računa o spolnom odgoju vašega djeteta
- poučite dijete kako da se brani u slučaju opasnosti

- ne ostavljajte dijete tamo gdje ne želi biti
- ne ostavljajte dijete samo sa sumnjivim osobama

Naučite svoje dijete kako ga nitko ne smije dirati po dijelovima tijela prekrivenim donjim rubljem

Objasnite djeci da njihovo tijelo pripada samo njima te da ih nitko ne može dirati bez njihova dopuštenja. Otvoren i izravan razgovor o seksualnosti i "intimnim dijelovima tijela" u ranoj dobi, uz korištenje ispravnih izraza za spolne organe i druge dijelove tijela, pomoći će djeci da shvate što nije dopušteno. Djeca imaju pravo odbiti poljubac ili dodir, čak i od osobe koju vole. Djecu treba naučiti reći odmah i jasno "NE" nedopustivom tjelesnom dodiru, odmaknuti se od nesigurne situacije i prijaviti događaj odrasloj osobi u koju imaju povjerenja. Važno je naglasiti da trebaju ustrajati dok ih se ne shvati ozbiljno.

Djeca uvijek ne razlikuju dopušteni od nedopuštenog dodira. Recite djeci da nije u redu ako ih netko gleda ili dodiruje u području intimnih dijelova tijela ili traži od njih da gledaju ili dodiruju druge u tim tjelesnim područjima. Pravilo donjeg rublja pomaže im prepoznati očitu, lako pamtljivu granicu: donje rublje. Ono također pomaže roditeljima započeti razgovor s djecom. Ako djeca nisu sigurna je li ponašanje druge osobe prihvatljivo, uvjerite se kako znaju zatražiti pomoć od odrasle osobe u koju imaju povjerenja.

Tajnovitost je glavna taktika seksualnih zlostavljača. Zbog toga je važno znati razliku između dobrih i loših tajni te stvoriti kod djeteta ozračje povjerenja. Svaka tajna zbog koje se djeca osjećaju tjeskobno, neugodno, uplašeno ili tužno nije dobra i ne smije se čuvati; nju trebaju reći odrasloj osobi kojoj mogu vjerovati (roditelju, učitelju, policajcu, liječniku). Potaknite svoju djecu da vam otkriju loše tajne.

Kako pomoći djetetu u sigurnom korištenju mobitela i interneta?

- vaše dijete ima pravo na privatnost, ali je vaša dužnost znati s kime komunicira

- dogovorite se s djetetom da vam ono povremeno pokaže sadržaj SMS-ova, MMS-ova ili video-isječaka koje ima pohranjene u svom mobilnom telefonu
- обратите pozornost na komunikaciju koju vaše dijete ostvaruje kasno navečer ili čak noću
- nadzirite troškove koje dijete stvara korištenjem mobitela (troši li više od dozvoljenog)
- upozorite dijete da nikako ne prima kodove za nadoplatu računa bonovima za mobitel od nepoznatih osoba niti bilo kakve druge poklone od takvih osoba
- upozorite dijete da ne komunicira s nepoznatim osobama, jer se druge osobe mogu lažno predstavljati kao njihovi vršnjaci
- objasnite djetetu važnost čuvanja osobnih podataka, tj. upozorite dijete da nikome ne daje podatke o sebi, obitelji ili prijateljima, adresi stanovanja, datumu rođenja, korisničkim imenima i lozinkama koje koristi, niti daje svoje fotografije ili video-isječke jer ih druge osobe mogu zlorabiti; takvi podatci objavljeni na internetu ili dani nepoznatoj osobi mogu se brzo proširiti i postati dostupni velikom broju ljudi
- dajte do znanja vašem djetetu da ćete ga zaštititi i da vam se može obratiti za pomoć čak i kada je učinilo nešto loše
- ukoliko vaše dijete ima otvoren profil na nekoj društvenoj mreži, u tom slučaju i vi otvorite profil na istoj mreži i budite priatelj svom djetetu
- ako se ne znate koristiti društvenom mrežom, neka vas vaše dijete pouči tome objasnite djeci da su, osim njihovih prijatelja, korisnici društvenih mreža i osobe koje mogu imati loše namjere te da stoga ne objavljaju osobne podatke koji se lako mogu zlorabiti
- budite sigurni da vaše dijete razumije osnove sigurnosti i privatnosti na internetu
- savjetujte svom djetetu da mu prijatelji budu osobe koje poznaje u stvarnom životu, odnosno da oprezno prihvaca zahtjeve za novim prijateljstvima
- ne dopuštajte djetetu susrete s nepoznatim ljudima s interneta
- razgovarajte s djetetom o njegovim aktivnostima na društvenoj mreži kako bi ono znalo da ste zainteresirani i za njegov virtualni život
- nemojte biti previše kritični prema djetetu; postavite jasna pravila, ali zapamtite da je prirodno biti znatiželjan i da će vaše dijete gotovo sigurno naići na

mrežne stranice s neprimjerenim sadržajem korištenjem programa za roditeljsko nadgledanje i ograničavanje uporabe interneta (*parental control software*) zabranite pristup nepoželjnim stranicama

- djeca nerijetko putem društvenih mreža igraju igrice, od kojih neke mogu stvarati nerealnu sliku o stvarnim životnim situacijama, a prekomjerno provođenje vremena u igranju igrica i komunikaciji putem društvenih mreža može izazvati stvarnu ovisnost i bitno utjecati na kakvoću djetetova života; potaknite dijete na više zbiljskih, a manje virtualnih aktivnosti
- na svim društvenim mrežama postoje sigurnosni mehanizmi koji služe zaštiti svih korisnika – naučite se koristiti njima. Jednim "klikom" možete prijaviti neprimjereni sadržaj na internetskoj stranici, koji će administrator zatim ukloniti s mreže. U slučaju e-pošte i tzv. news-grupa neprimjerene sadržaje prijavite službi za zloporabe (*abuse*) pružatelja internetskih usluga. Prijavljanje neprimjerenih sadržaja je anonimno; osoba koja je objavila sporni sadržaj ne će znati tko ju je prijavio. Neprimjereni sadržaj možete prijaviti i policiji.
- na većini društvenih mreža također postoji sigurnosna mogućnost blokiranja određenih korisnika
- potaknite i podržite svoje dijete u prijavi neprimjerenih sadržaja
- ne uskraćujte djetetu pristup internetu nego pretražujte internet zajedno s njime te ga nadzirite dok se njime služi.

Pomognite policiji da pronađe počinitelja

- sačuvajte sadržaj SMS-ova i MMS-ova te fotografije i video-isječke na mobitelu
- ostavite mobitel uključenim
- ne odgovarajte na poruke i pozive osobe za koju sumnjate da iskorištava i zlostavlja vaše dijete
- pripremite podatke o PIN i PUK-brojevima te IMEI-broju mobilnog telefona (možete ih pronaći u korisničkim uputama koje ste dobili prilikom kupovine uređaja)
- pripremite i punjač za mobitel; sve je to potrebno kako bi policijski službenici mogli učinkovito pomoći vama i vašem djetetu

Postupak nadležnih tijela po prijavi spolnog nasilja

Kazneno djelo spolnog nasilja može se prijaviti policiji ili državnom odvjetniku. Ukoliko nadležni centar za socijalnu skrb, liječnik, odgojno-obrazovna ili druga institucija nadležna za skrb i odgoj mladih ima saznanja o spolnom nasilju nad djetetom, isto je dužna prijaviti policiji i državnom odvjetniku kako bi se utvrdilo što se dogodilo, tko je oštećena osoba, a tko počinitelj, te onemogućio i sprječio počinitelj u dalnjem činjenju kaznenog djela.

Spolno nasilje i nezakonite sadržaje na internetu možete prijaviti i izravno putem internetske stranice www.sigurnijiinternet.hr.

Postupak prijavljivanja je jednostavan i posebno prilagođen djeci. Prijavu će zaprimiti i obraditi policijski službenici.

Postupak policije

- zaprima prijavu o događaju od građana, liječnika, odgojno-obrazovnih djelatnika škole i/ili vrtića, socijalnog radnika i drugih osoba koje imaju posrednih ili neposrednih saznanja o događaju
- provodi kriminalističko istraživanje kako bi se utvrdilo što se dogodilo, kada i gdje, je li bilo svjedoka, ima li drugih osoba koje imaju posrednih ili neposrednih saznanja o događaju, zatim utvrđuje tko je počinitelj i tko je oštećena osoba ili osobe, a po potrebi poduzima i druge radnje u cilju utvrđivanja svih okolnosti vezanih uz prijavljeno kazneno djelo
- u nazočnosti roditelja ili skrbnika obavlja razgovor s djetetom na čiju je štetu počinjeno kazneno djelo
- ako je roditelj ili skrbnik sumnjiv kao mogući počinitelj kaznenog djela na štetu djeteta, obavijesni razgovor te druge radnje u odnosu na dijete žrtvu poduzimaju se u nazočnosti stručnog djelatnika centra za socijalnu skrb, osim ako to zbog okolnosti postupanja nije moguće

- obavlja razgovore sa svim drugim osobama koje imaju posrednih ili neposrednih saznanja o događaju, a to mogu biti sljedeće osobe: članovi obitelji, rođaci, susjedi, prijatelji, djelatnici škole, liječnici, socijalni radnici i druge osobe
- Pronalazi tragove o izvršenom kaznenom djelu, koje je moguće pronaći na žrtvi, počinitelju, njihovoj odjeći i obući, na predmetima pomoću kojih je izvršeno kazneno djelo te na samom mjestu događaja
- traži liječnički pregled žrtve
- traži vještačenje izuzetih tragova
- ispituje počinitelja kaznenog djela
- podnosi kaznenu prijavu nadležnom državnom odvjetniku za mladež, uhićuje počinitelja te, sukladno zakonskim propisima, privodi počinitelja državnom odvjetniku i sudcu istrage
- obavještava nadležni centar socijalne skrbi radi poduzimanja mjera obiteljsko-pravne zaštite djeteta
- pruža obavijesti o stručnim službama koje mogu pružiti odgovarajuću stručnu pomoć djetetu

Kako žrtva može policiji olakšati postupanje u slučaju kaznenog djela spolnog zlostavljanja?

- opisujući što se dogodilo i ništa ne izostavljajući
- dajući što više podataka u vezi kaznenog djela
- dajući što više podataka o osobama koje imaju posrednih ili neposrednih saznanja o događaju
- dajući podatke o drugim osobama koje je žrtva moguće obavijestila o samom događaju
- imajući na umu da su prije navedeni podatci korisni u istraživanju spolnog nasilja, ali nisu uvjet za provedbu policijskih izvida jer policija ima ovlasti prikupljati podatke neovisno o sadržaju i kvaliteti obavijesti dobivenih od žrtve

Prava žrtve koja sudjeluje u kaznenom postupku

- pravo na slobodno svjedočenje, bez ikakva straha
- pravo na zaštitu i tajnost osobnih podataka
- pravo na obzirnost tijekom postupanja od strane policije i drugih stručnih osoba
- pravo na isključenje javnosti
- pravo na djelotvornu psihološku te drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom
- pravo na sudjelovanje u kaznenom postupku u svojstvu oštećenika/oštećenice
- pravo na savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva
- pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete iz državnog fonda pod uvjetima i na način uređen posebnim zakonom
- pravo na opunomočenika na teret proračunskih sredstava
- pravo da je u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola
- pravo da u policiji bude ispitana u prostoriji posebno opremljenoj za obavljanje razgovora s djecom koja su žrtve spolnog nasilja pravo na uskraćivanje odgovora na pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve
- pravo na zahtjev za ispitivanje putem audio-vizualnog uređaja prema odredbama koje reguliraju ispitivanje djece i maloljetnika
- pravo na ispitivanje u svojstvu svjedoka u stanu ili drugom prostoru u kojem boravepravo na služenje vlastitim jezikom i, po potrebi, na pomoć prevoditelja
- pravo na obavijest o ishodu kaznenog postupka

CENTAR ZA SIGURNIJI INTERNET

www.sigurnijiinternet.hr i www.saferinternet.hr

Sveobuhvatne obavijesti za djecu, roditelje i nastavnike, s nizom korisnih savjeta i zabavnih sadržaja, možete pronaći na internetskim stranicama Centra.

Ciljevi Centra i razlog osnivanja

Primjena novih tehnologija u svakodnevnom životu, učenju, podučavanju i radu uvelike olakšava rad i učenje, ali zahtjeva neprestano educiranje korisnika tehnologije, posebno u dijelu koji se odnosi na moguće rizike i opasnosti kojima povezivanjem na mrežu svih mreža mogu biti izloženi i odrasli, ali i djeca. Uspostavom Centra za sigurniji internet objedinjuju se djelatnosti različitih organizacija koje se trenutno u Hrvatskoj bave ovom problematikom iz različitih aspekata – psiholoških, pedagoških, računalnih, informacijskih, zakonodavnih i socioloških. Time omogućujemo korisnicima (djeci, roditeljima, učiteljima, nastavnicima i ostalim korisnicima interneta) da na jednom mjestu pronađu informacije i edukativne materijale koji pokrivaju sve aspekte sigurnosti djece na internetu, kao i da na jednom mjestu mogu prijaviti moguću povrjetu sigurnosti djece pri korištenju mrežnih usluga.

Strateški partneri Centra za sigurniji internet na svojim internetskim stranicama pružaju i dodatne obavijesti o svom radu i načinima na koje mogu pomoći i pružiti podršku djeci i roditeljima:

[Agencija za zaštitu osobnih podataka www.azop.hr](http://www.azop.hr)

[Agencija za odgoj i obrazovanje www.azoo.hr](http://www.azoo.hr)

[CARNet - Hrvatska akademska i istraživačka mreža www.carnet.hr](http://www.carnet.hr)

[Ministarstvo socijalne politike i mladih www.mspm.hr](http://www.mspm.hr)

[Ministarstvo unutarnjih poslova www.mup.hr](http://www.mup.hr), www.policija.hr

[Ministarstvo uprave www.uprava.hr](http://www.uprava.hr)

[Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta www.mzos.hr](http://www.mzos.hr)

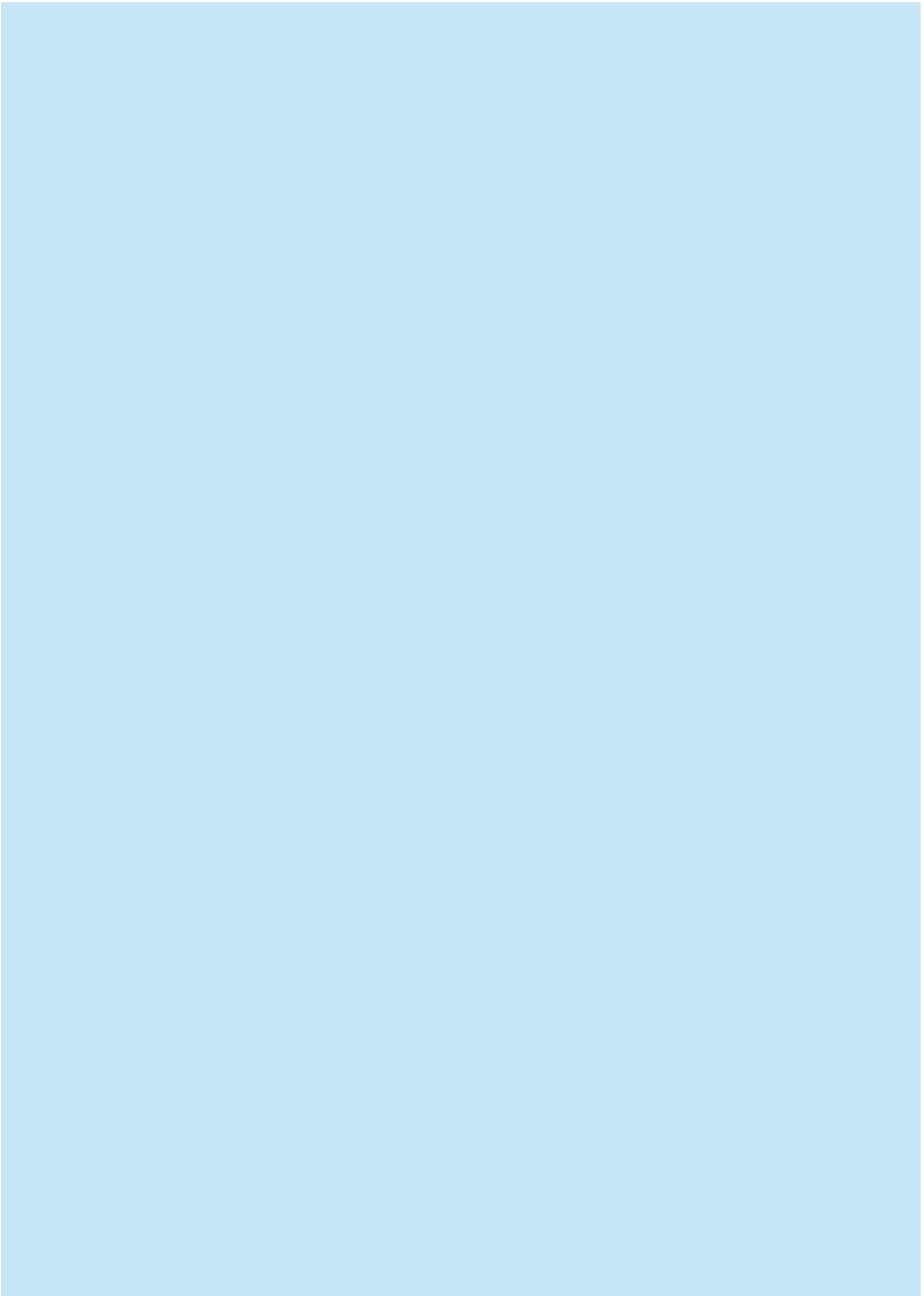
[Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba www.poliklinika-djeca.hr](http://www.poliklinika-djeca.hr)

[Tehničko veleučilište u Zagrebu www.tvz.hr/](http://www.tvz.hr/)

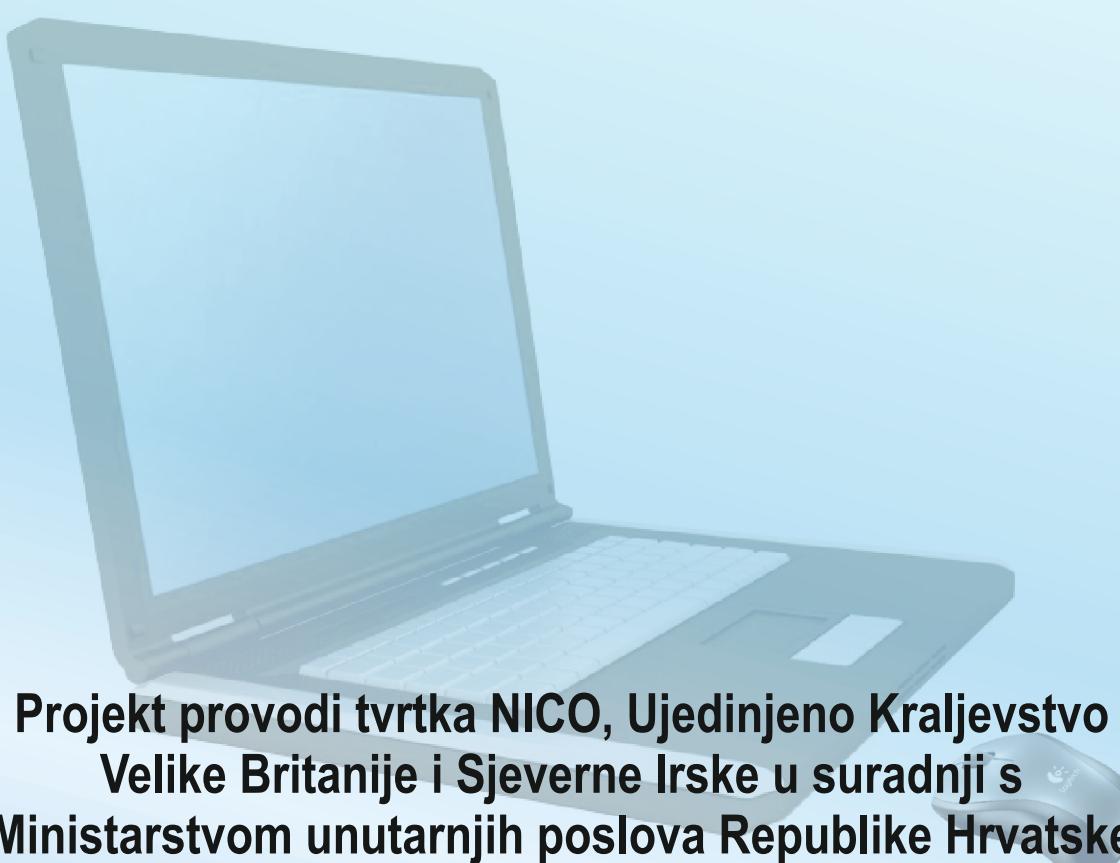
[Učenički dom Hrvatskoga radiše www.hrvatski-radisa.hr](http://www.hrvatski-radisa.hr)

[Udruga "Suradnici u učenju" www.ucitelji.hr](http://www.ucitelji.hr)

100
95
75
25
5
0

**Projekt provodi tvrtka NICO, Ujedinjeno Kraljevstvo
Velike Britanije i Sjeverne Irske u suradnji s
Ministarstvom unutarnjih poslova Republike Hrvatske**

**Ovaj projekt financira
EUROPSKA UNIJA**

100
95
75
25
5
0